

Nr 5.

Ankom till riksdagens kansli den 8 februari 1924 kl. 10 f. m.

Utlåtande angående reglering av utgifterna för kapitalökning för budgetåret 1924—1925 i vad angår jordbruksärendena.

(1:a avd.)

Med anledning av de till jordbruksutskottet hänvisade framställningar, som röra utgifter för kapitalökning, får utskottet avgiva följande yttrande och förslag.

Statens utlåningsfonder.

1:o I punkt 1 av den till innevarande riksdag avlätna statsverkspropositionen, avdelning: utgifter för kapitalökning i vad angår jordbruksdepartementet, har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att dels medgiva, att från allmänna och norrländska nyodlingsfonderna må till odlingslånefonden tillfälligt överflyttas ett belopp av högst 1,500,000 kronor mot återbetalning efter ingången av budgetåret 1924—1925 samt gottgörelse av ränta efter 3.6 procent, dels ock såsom kapitalökning för odlingslånefonden anvisa för samma budgetår ett reservationsanslag av 3,500,000 kronor.

Odlingslåne-
fonden.
[1.]

(Statsrådsprotokollet bil. 3, sid. 1—7.)

Vid 1883 års riksdag beslöts bildandet av en fond med ändamål att genom lån understödja odling av sankmarker. Denna fond, benämnd odlingslånefonden, har varit tillgänglig sedan 1884. Enligt av riksdagen lämnade medgivanden har till och med 1918 ett belopp av 1,000,000 kronor årligen fått såsom lån disponeras från fonden. Vid lagtima riksdagen 1919 medgavs, att från och med samma år tillsvidare lån från fonden finge av Kungl. Maj:t beviljas till ett belopp av högst 1,500,000 kronor årligen. Vid 1920 års riksdag höjdes detta belopp från och med 1921 till 2,000,000 kronor. Till 1921 års riksdag framlade Kungl. Maj:t förslag, att utlåningsbeloppet skulle från och med 1922 höjas till 2,500,000 kronor. Riksdagen beslöt, att den sålunda föreslagna höjningen skulle träda i tillämpning redan från och med 1921.

Villkoren för erhållande av lån från odlingslånefonden återfinnas i kungörelsen den 9 oktober 1914 (nr 278) med däri genom kungörelsen den 9 juni 1922 (nr 289) gjord ändring.

Såsom kapitalökning för odlingslånefonden har för 1922 anvisats ett anslag av 1,000,000 kronor, för första halvåret 1923 500,000 kronor samt för budgetåret 1923—1924 2,000,000 kronor.

Utskottet.

Vad först angår framställningen i den del densamma avser medgivande att från allmänna och norrländska nyodlingsfonderna till odlingslånefonden tillfälligt överflytta ett belopp av högst 1,500,000 kronor, vill utskottet erinra, att de medel, som riksdagen på framställning av Kungl. Maj:t under senare år anvisat för kapitalökning åt odlingslånefonden, icke motsvarat de belopp, som enligt riksdagens medgivande fått från fonden utlånas. Med hänsyn därtill, att årligen inflytande amorteringar å äldre lån bliva disponibla för ny utlåning och att de av Kungl. Maj:t beviljade lånen pläga lyftas endast småningom i mån av torrlägningsarbetets fortskridande, har nämligen full motsvarighet mellan det för ett visst år till fonden anslagna beloppet och det för året medgivna totala lånebeloppet icke ansetts nödvändig. Största förskjutningen i nämnda hänseende utvisa, enligt statsrådsprotokollet, åren 1919 och 1922 samt första halvåret 1923, då fondens kapitaltillskott, utgörande i riksstatsanslag respektive 500,000, 1,000,000 och 500,000 kronor samt i influtna amorteringar respektive 524,647 kronor 66 öre, 568,419 kronor 2 öre och 82,852 kronor 77 öre, understigit summan av de av Kungl. Maj:t anvisade lån med respektive 475,352 kronor 34 öre, 931,580 kronor 98 öre och 449,707 kronor 23 öre eller sålunda med tillhoppa 1,856,640 kronor 55 öre. För innevarande budgetår beräknas komma att erfordras, förutom det av 1923 års riksdag anvisade kapitalökningsanslaget, 2,000,000 kronor, samt inflytande amorteringar å tidigare beviljade lån, omkring 600,000 kronor, ytterligare ovanberörda belopp av 1,500,000 kronor och enligt statsrådsprotokollet är odlingslånefondens ställning för närvarande sådan att densamma icke har medel för tillgodoseende av det lånebehov, som överstiger nämnda kapitalökningsanslag och inflytande amorteringar.

För avhjälpande av den sålunda förefintliga kapitalbristen hos fonden, vilken brist ansetts bero — utom därpå att de anvisade kapitalökningsanslagen varit otillräckliga — på förhållanden av övergående natur, har departementschefen framställt förslaget att från de båda nyodlingsfonderna till odlingslånefonden tillfälligtvis överflytta ett kapitalbristen motsvarande belopp, varvid departementschefen förutsatt, att vad som sålunda från nyodlingsfonderna för ändamålet tages i anspråk vid ingången av nästa budgetår ersättes från det anslag till odlingslånefonden, som för samma budgetår anvisas, samt att nyodlingsfonderna för de försträckta beloppen gottgöras ränta efter 3.6 procent eller den räntesats, som gäller för från odlingslånefonden utgående lån.

Dä enligt departementschefens i statsrådsprotokollet gjorda uttalande för närvarande finnas så stora belopp odisponerade av allmänna och norrländska nyodlingsfondernas tillgångar att, utan åsidosättande av den närmaste tidens

lånebehov inom dessa båda fonder, därifrån kan tillfälligtvis disponeras ovanberörda belopp av 1,500,000 kronor för bestridandet av motsedda ytterligare utbetalningar från odlingslånefonden intill tidpunkten för det nya budgetårets inträde den 1 juli 1924, har utskottet icke velat motsätta sig den föreslagna anordningen, men vill betona angelägenheten av att fondens kapitalbehov framdeles så beräknas, att åtgärder av förevarande slag må undvikas.

Vad härefter angår frågan om storleken av det för budgetåret 1924—1925 erforderliga kapitalökningsanslaget har departementschefen ansett högsta årliga utlåningsbeloppet, vilket 1921 bestämts till 2,500,000 kronor, allt fortfarande böra begränsas till detta belopp. Då emellertid beräknas, att i amorteringar å tidigare beviljade lån torde inflyta minst 500,000 kronor, erfordras i anslagsanvisning allenast 2,000,000 kronor. Härförutom behöves emellertid till ersättande av de från nyodlingsfonderna tillfälligt överflyttade medlen 1,500,000 kronor, vadan sålunda i kapitalökningsanslag erfordras ett belopp av tillhoppa 3,500,000 kronor.

Framställningen i denna del föranleder icke någon utskottets erinran.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må

dels medgiva, att från allmänna och norrländska nyodlingsfonderna må till odlingslånefonden tillfälligt överflyttas ett belopp av högst 1,500,000 kronor mot återbetalning efter ingången av budgetåret 1924—1925 samt gottgörelse av ränta efter 3.6 procent,

dels ock såsom kapitalökning för odlingslånefonden anvisa för samma budgetår ett reservationsanslag av 3,500,000 kronor.

Beträffande sättet för medlens anskaffande torde statsutskottet framdeles under riksdagen avgiva förslag.

2:o) Under punkt 2 av förberörda avdelning av statsverkspropositionen har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen *dels* medgiva, att Kungl. Maj:t må under 1925 såsom lån från egnahemslånefonden disponera ett belopp av intill 18,000,000 kronor, därav 12,500,000 kronor för jordbrukslägenheter och 5,500,000 kronor för bostadslägenheter, *dels ock* såsom kapitalökning för egnahemslånefonden för budgetåret 1924—1925 anvisa ett reservationsanslag av 12,000,000 kronor.

(Statsrådsprotokollet sid. 7—9.)

Vid 1904 års riksdag beslöts inrättande av egnahemslånefonden och antogs därvid för första gången allmänna bestämmelser för den sålunda beslutade statliga egnahemslånerörelsen. Efter åtskilliga ändringar av dessa bestämmelser gälla nu för ifrågavarande lånerörelse kungörelsen den 27 juni 1919 (nr 483) angående allmänna villkor och bestämmelser för statens egnahemslånerörelse med däri genom kungörelser den 26 mars

Egnahemslånefonden.
[2.]

1920 (nr 127) och den 25 maj 1923 (nr 126) gjorda ändringar ävensom kungörelsen den 26 september 1919 (nr 623) med särskilda föreskrifter angående erhållande och tillgodonjutande av statslån från egnahemslånefonden.

Till egnahemslånefonden beviljades från början ett bestämt belopp för viss tidsperiod att av riksgäldskontoret tillhandahållas statskontoret, men från och med 1908 har sådan anordning träffats, att år från år beräknas det belopp, som behöver tillföras fonden såsom kapitalökning för att möjliggöra viss årlig maximiutlåning.

I proposition till 1923 års riksdag, nr 144, angående statens verksamhet för egnahemsbildning hava närmare uppgifter meddelats rörande omfattningen av utlåningen från egnahemslånefonden under den gångna tiden ävensom rörande av riksdagen för olika år fastställd maximiutlåning från fonden m. m.

Enligt vad av statsrådsprotokollet inhämtas har Kungl. Maj:t i statslån för 1922 beviljat sammanlagt 16,930,000 kronor, varav 11,930,000 kronor för jordbrukslägenheter och 5,000,000 kronor för bostadslägenheter, samt för 1923 sammanlagt 18,070,000 kronor, varav 12,570,000 kronor för jordbrukslägenheter och 5,500,000 kronor för bostadslägenheter.

Beträffande utlåningen för 1924 medgav 1923 års riksdag (R. skr. nr 181), att Kungl. Maj:t finge under sagda år såsom lån från egnahemslånefonden disponera ett belopp av intill 19,000,000 kronor, därav 13,500,000 kronor för jordbrukslägenheter och 5,500,000 kronor för bostadslägenheter. Med anledning av inkomna ansökningar har Kungl. Maj:t i december 1923 beviljat statslån ur fonden för 1924 till ett sammanlagt belopp av 18,175,000 kronor, varav 12,675,000 kronor för jordbrukslägenheter och 5,500,000 kronor för bostadslägenheter.

Egnahemslånefondens odisponerade behållning vid 1924 års utgång har av statens egnahemsinspektör beräknats till i runt tal 3,000,000 kronor.

Departementschefen har ansett utlåningsbeloppet för 1925 böra beräknas till för jordbrukslägenheter 12,500,000 kronor och för bostadslägenheter 5,500,000 kronor eller tillhopa 18,000,000 kronor. Sistnämnda summa överstiger med ungefär 1,000,000 kronor det belopp, som utlånats för 1922, men understiger något vad som disponerats för ett vart av åren 1923 och 1924. Med hänsyn till nyssberörda reservation å 3,000,000 kronor ävensom till att i amorteringar å tidigare beviljade lån torde under 1925 inflyta likaledes omkring 3,000,000 kronor, erfordras i kapitalökningsanslag allenast 12,000,000 kronor.

Utskottet.

Då utskottet icke funnit anledning till erinran mot anslagsberäkningen, hemställer utskottet,

att riksdagen må
dels medgiva, att Kungl. Maj:t må under 1925 såsom
lån från egnahemslånefonden disponera ett belopp av

intill 18,000,000 kronor, därav 12,500,000 kronor för jordbrukslägenheter och 5,500,000 kronor för bostadslägenheter,

dels ock såsom kapitalökning för egnahemslånefonden för budgetåret 1924—1925 anvisa ett reservationsanslag av 12,000,000 kronor.

Beträffande sättet för medlens anskaffande torde statsutskottet framdeles under riksdagen avgiva förslag.

3:o) Under punkt 3 av förberörda avdelning av statsverkspropositionen har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att medgiva att, utan hinder av de utav riksdagen 1919 antagna allmänna villkor och bestämmelser för lån från jordförmedlingsfonden, Kungl. Maj:t må av fondens tillgängliga kapitalbehållning till förlagslån för förmedling genom eller under kontroll av hushållningssällskap av jord till egna hem för jordbruksändamål disponera från och med 1925 tillsvidare tillhopa högst så stort belopp, att vad som utestår i beviljade förlagslån icke vid något tillfälle överstiger 1,500,000 kronor, att utlämnas mot en ränta av 4 procent om året och under de villkor i övrigt, som Kungl. Maj:t kan finna gott att i varje särskilt fall föreskriva i syfte att betryggande garantier ernås för förlagslånets användande till avsett ändamål.

Jordförmedlingsfonden.
[3.]

(Statsrådsprotokollet sid. 9 och 10.)

Jordförmedlingsfonden inrättades jämlikt beslut vid 1907 års riksdag. Sedan av 1919 års lagtima riksdag antagits ändrade allmänna villkor och bestämmelser för lån från fonden, hava kungörelser i ämnet utfärdats den 27 juli 1919 (nr 484) och den 26 september 1919 (nr 622).

Närmare redogörelse för den medelst ifrågavarande fond bedrivna länerörelsen har lämnats i Kungl. Maj:ts proposition den 10 mars 1923, nr 144, angående statens verksamhet för egnahemsbildning.

Med bifall till vad i nyssnämnda proposition av Kungl. Maj:t föreslagits lämnade riksdagen beträffande åren 1923 och 1924 samma medgivande som nu ifrågasättes för tiden från och med 1925 tillsvidare.

I kungörelse den 25 maj 1923 (nr 130) angående utlämnande av förlagslån från jordförmedlingsfonden har Kungl. Maj:t därefter förordnat, att ansökning om erhållande av sådant förlagslån, som nyss nämnts, skall ställd till Kungl. Maj:t, ingivas till jordbruksdepartementets egnahemsavdelning, som har att föranstalta om erforderlig utredning i ämnet och därefter underställa ansökningen Kungl. Maj:ts prövning.

Med anledning av i dylik ordning inkomna ansökningar har Kungl. Maj:t enligt statsrådsprotokollet hittills från jordförmedlingsfonden beviljat förlagslån åt två företag till sammanlagt belopp av 390,000 kronor.

Utskottet. Ovan omförmälda medgivande för Kungl. Maj:t att disponera viss del av jordförmedlingsfondens tillgångar såsom förlagslån är, på sätt förut nämnts, lämnat endast för 1923 och 1924.

Da jämväl enligt utskottets förmenande samma skäl, som legat till grund för införandet av berörda anordning, motivera densammas fortsättande tillsvidare, får utskottet hemställa,

att riksdagen må medgiva att, utan hinder av de utav riksdagen 1919 antagna allmänna villkor och bestämmelser för lån från jordförmedlingsfonden, Kungl. Maj:t må av fondens tillgängliga kapitalbehållning till förlagslån för förmedling genom eller under kontroll avushållningssällskap av jord till egna hem för jordbruksändamål disponera från och med 1925 tillsvidare tillhoppa högst så stort belopp, att vad som utestår i beviljade förlagslån icke vid något tillfälle överstiger 1,500,000 kronor, att utlämnas mot en ränta av 4 procent om året och under de villkor i övrigt, som Kungl. Maj:t kan finna gott att i varje särskilt fall föreskriva i syfte att betryggande garantier ernås för förlagslårens användande till avsett ändamål.

Kraftledningslånefonden.
[4.]

4:o) Under punkt 4 av förberörda avdelning av statsverkspropositionen har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att dels medgiva, att under 1924 lån ur kraftledningslånefonden må beviljas till ett belopp av högst 2,200,000 kronor, dels ock såsom kapitalökning för samma fond anvisa för budgetåret 1924—1925 ett reservationsanslag av 850,000 kronor.

(Statsrådsprotokollet sid. 10—13.)

På därom av Kungl. Maj:t gjord framställning har 1918 års lagtima riksdag beslutat inrättande av den s. k. kraftledningslånefonden. Allmänna bestämmelser för lån från fonden hava, i enlighet med vissa av riksdagen godkända huvudgrunder, fastställts av Kungl. Maj:t genom kungörelsen den 13 september 1918 (nr 718), däri ändringar vidtagits genom kungörelserna den 27 juni 1919 (nr 480) och den 8 juni 1923 (nr 194).

Jämlikt beslut vid 1921 års riksdag må från och med 1921 lån ur fonden årligen beviljas till ett belopp av 2,500,000 kronor.

I förevarande framställning ifrågasättes i första hand att under 1924 det högsta totala utlåningsbeloppet, nu 2,500,000 kronor, begränsas till 2,200,000 kronor. Framställningen härom, som motiverats med det statsfinansiella läget, föranleder icke någon utskottets erinran.

Vad härefter angår det för 1924 erforderliga kapitalökningsanslaget, så kan, då enligt utredningen i ärendet för ny utdelning av lån torde av odisponerade fondmedel och inflytande amorteringar stå till förfogande

sammanlagt 1,350,000 kronor, detta begränsas till det av Kungl. Maj:t äskade beloppet av 850,000 kronor.

Utskottet.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må
dels medgiva, att under 1924 lån ur kraftledningslänefonden må beviljas till ett belopp av högst 2,200,000 kronor,
dels ock såsom kapitalökning för samma fond anvisa för budgetåret 1924—1925 ett reservationsanslag av 850,000 kronor.

Beträffande sättet för medlens anskaffande torde statsutskottet framdeles under riksdagen avgiva förslag.

5:o) Under punkt 5 av förberörda avdelning av statsverkspropositionen har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att i avbidan på den proposition angående inrättande av en länefond för anläggning av spannmålslagerhus, som Kungl. Maj:t må komma att avlåta till riksdagen, för ändamålet beräkna bland utgifter för kapitalökning ett reservationsanslag av 500,000 kronor.

Spannmåls-
lagerhus-
fonden.
[5.]

Över denna framställning kommer utskottet att framdeles under riksdagen avgiva utlåtande, vilket utskottet härigenom velat för riksdagen

anmäla.

Stockholm den 7 februari 1924.

På jordbruksutskottets vägnar:

PAUL HELLSTRÖM.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

Från första kammaren: herrar *Hellström, Persson, Nils, Sederholm, Nilsson* i Kabbarp, *Boberg, Ingeström, Elisson* och *Norin* samt

Från andra kammaren: herrar *Johansson* i Uppmälby, *Uddenberg* i Karlskoga, *Igel, Wahlstedt, Hedlund* i Häste och *Pettersson* i Stäringe.